

Зыщ ди блэклари, зыуэ щрет ди къэклуэнури!

ФИФИ ФЫМЫГЭПУД, ФИ ИЕЙ ФЫМЫГЭПЦКІУ

АДЫГЭ

КЪБР-М И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ
ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ
ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА
И ПРАВИТЕЛЬСТВА КЪР

1924 ГЪЭМ И МЭКЪУАУЭГЪУЭ МАЗЭМ И 1 ЛЪАНДЭРЭ КЪЫДОКІ

АДЫГСКОЕ СЛОВО

ПСАМЪЭ

№90 (24.372) • 2022 гъэм бадзэуэгъуэм (июлым) и 30, щэбэт • Тхъэмахуэм щэ къыдокл • И уасэр зы тумэнщ • adyge@mail.ru adyhepsale.ru

Лъэпкъ
газетхэм я
къыдэкІыгъуэ
зэхэт

Хэклүэдахэм я фзепль зэпеуэ Налшык щоклүэкл

Къэбэрдей-Балъкъэрэм и къалашхэ Налшык дыгъуасэ щеклүэклэщ Урысейм и МВД-м Кавказ Ищхээрэ федеральнэ щыналъэм щилэ къулыкъу-щлалэ нэхъыщхэм и нэлэм щлэту къызэрагъэпэщ фзепль зэпеуэр. Ізпщэрыбанэ зэуэмкІэ мы гъэм ещанэу екІуэкл зэхъзэхуэр траухуат хабзэхуэм ІзнатІэм и лъжаклүэхуэ Луганск, Донецк цыхубэ республикэхэм, Украинэм щеклүэкл дзэ Іуэху хэхам щыхэкІуэдахэм я фзепльым. Урысейм и МВД-м и саугъэт нэхъыщхэм щлэбэ-нынэ Налшык къыщызэхуэ-саш Кавказ Ищхээрэм щыщ спортсмени 100-м щигъу.

«ГЛАДИАТОР» спорт уардэ-унэм къыщызэрагъэпэщ Іуэхум хэтатхъ Къэбэрдей-Балъкъэрэм, Къэрэшей-Шэрджэ-сым, Ставрополь крайм, Ингушым, Шэшэным, Дагъыстэным, Осетие Ищхээрэ - Аланием къыкІа гулхэр. Зэхъзэхуэр къыщызэхуэхым хэтатхъ Урысей Федерациэм и Президентым и полномочнэ ІыкІуэу Кавказ Ищхээрэ федеральнэ щыналъэм щилэ Чайкэ Юрий, Урысей Федерациэм къэрал Іуэуэ ІуэхумкІэ и министрэм и къуэдзэ Зубов Игорь, Урысейм и МВД-м Кавказ Ищхээрэ федеральнэ щыналъэм щилэ къулыкъу-щлалэ нэхъыщхэм и унафэщІ, генерал-полковник Бачурин Сер-

гей, УФ-м и Къэрал Думэм и депутатхуэ Гаджиев Абдулхакимрэ Нурбагандов Нурбагандрэ, КъБР-м и Ізтащхэ КІуэкІуэ Казбек, Ингуш Республикэм и Ізтащхэ Калиматов Махмуд-Алий, Кавказ Ищхээрэ федеральнэ щыналъэм хыхэ хэгъэгухэм я хабзэхуэм ІзнатІэхэм я унафэщІхэр, олимп чемпионхэр, КъБР-м, КъШР-м, Осетие Ищхээрэм, Ингушым я Правительствэхэм хэтхэр, нэгъуэщІхэри. ЗэлүщІхэр къыщызэхуэхым, Чайкэ Юрий жиІаш нобэ утыку къыхэнэ дэтхэнэ зыми игъэ-лъагъуэ зэфІэкІымкІэ Іыгъэрэ хахуагъэрэ къагъэлагуэу Урысейм и Іуэхур дзэыІыгъа,

абы уасэ нэхъ Ілаплэ дыдэр щІзэыта ди щІлэхэм щІыхъ зэрыхуащІыр. «Донецк, Луганск цыхубэ республикэхэм щыпсэуэ Ілапсэрыхыр къы-зыхуагъэкІуэну хэтатхэм щхэкІэ зи гъащІэр зытатхэм я щапхъэр хэкупсагъэ нэсымрэ къэрал щІыхъым зэрыхуэпэжымрэ я джэлэсщ. Ахэр щІозэу ДНР, ЛНР щыналъэхэм исхэр ху-мэным, Украинэм и Херсонскэ, Запорожскэ областхэм урысы-бзекІэ псалъэу исхэм мамыры-гъэр яхузэтэублэным. ИкІи езы-хэм я псэр япэ ирагъэщу къра-гъэл зыри зимылажъэ цыху-хэр.

(КІэухыр 2-нэ нап.).

Дэнэ щыІэми бзэр, хабзэр, зэхэтыкІэр ехъумэ

Ильэси 160-м нэблэгъащ адыгэхэм я нэхъыбэм я аджэ Хэкур зэрабгынэрэ. ІлэщІыгъуэм щигъукІэ екІуэклэ Урыс-Кавказ зауэр щихуам ди лъэпкъэгъуэ минхэр къарукІэ ирахуат е гъэпцІагъэкІэ хэхэс хъуат.

ДИ лъэпкъэгъухэм нобэ уащыхуэзэнущ къэрал куэдым. Тыркум адыгэу мелуаниблым нэблагъэ щопсэу, Сириемрэ Иорданиемрэ миншэрэ тіощІым щигъуэ щыІэщ. Адыгэхэм уащрихъэлэнущ Алыджым, Югославием, Ливием, Болгарием, Франджым, Албанием, Нидерландхэм, Румынием, Израилым, США-м, Канадэм, Мысырым, Ливием, ФРГ-м, Суданым, Иракым, нэгъуэщІ къэралхэм.

Дэнэ щыІлэ щыпсэухэм зэрахуэзэфІэкІэ я бзэр, хабзэр, нэмысыр яхъумэж. Ар къайхуэІэнымкІэ сэбэпышхуэ мэхуэ Хасэхэр. Ауэ къыхэгъэщыпхъэщ ныбжэ зІлэхэм е курыт ныбжым нэсахэм нэмыщІ, адрейхэм бзэр дахэ-дахэу зэрамыщІэжыр. ИтІани нэгъуэщІ лъэпкъхэм яхэтІысхъа ди къуэщхэмрэ шыпхъухэмрэ Іэмалрэ зэфІэкІуэ яІэр ирахъэллэу я бзэрмрэ хабзэрмрэ ноберей махуэм къы-зэрахъэсам уи гур егъэхуабэ. Сыт хуэдиз бэлыхъ я псэм дэлъу псэ-уами, абыхэм яхузэфІэкІащ лъэпкъ зыхэщІыкІыр ямыгъэкІуэдэну, къащІэхуэу щІлэблэр зыщыщ лъэпкъыр ящІуэ къагъэхуэну. Си щхэкІэ срихъэллэщ бзэр имыщІэми, хабзэ къыпкІэлъызызыхъэ, ар зи Ізпэгъуэ щІлэлэщІэхэм.

Хэкужыр зи Ілаплэу къэпсэу ди лъэпкъэгъухэм я дежкІэ 1990 гъэхэм насыпышхуэ къахуэдкІуэу яІытэрт. Абы щыгъуэм къэрал гъунапкъэхэр зэлухари, а иІыэсхэм щегъэжъауэ хэхэс адыгэхэр я хэку нэхъ къыхэж мэхуэ, щыналъэр зрагъэлагуэну, зыщапІыхыну, я аджэхэм я уэсат ягъзэщІлэну къокІэж. Абы щыгъуэм къэлэп-хуэжыпэну тегушхуахэри щыІэщ. Пэжщ, абы Іандэрэ къэзыгъэ-зэжар мащІэ дыдэщ. Къэбэрдей-Балъкъэр, Адыгей, Къэрэшей-ШэрджэщІыналъыщри зэгъусэу къапщтэмэ, мин зыбжанэ ирикъу-ну аращ.

Мыбдежым губгъэн яхуэпщІыну къэзэгъырккъым зи Іуэхурэ Ілап-сэрэ хамэ къэралхэм щызэтраухуэу щыпсэухэм занщІуэ зыкъащтэу къызэрымыІэпхуэжыфымкІэ. Ауэ адыгэпсэмрэ аджэ хэкумрэ къызэрыримышэжъэжыр умыгъэщІэгъуэни Ілапкъырккъым. Дауи, нэхъыбэ къетшэллэжыфыну къыщІэкІынт, ар зи Ілабжэ программэ гуэр лажъуэ дІаІамэ. Абы и щапхъи Ілапкъуэуащ. Адыгэ Республикэм и Ізтащхуэу щыта Джарым Аслъэн, къэрал Іуэху ищІри, Косовэ къришыжаш ди Ілапкъэгъухэр, къуажэ щхъэхуэуи игъэтІысыжаш. Абы иужкІэ апхуэдэу зэрыІыгъуэу къытхуэмышэжамы, къэкІуэж зэрыщІлэ, зи хэкужэ зэзыгъэгъуэтыжхэр къызэрытхэтым и фІы-гъэкІэ Хэкум къэзыгъэзэжа адыгэхэм я махуэр догъэлаплэ.

НЭЩІЭПЫДЖЭ Замирэ,
Адыгэ Республикэм щІыхъ зІлэ и журналист.

(КӀэуыр.
ПэщӀэдзэр 1-нэ нап.)

ХэӀуэдгэхэм я фэеплъ зэпеуэ Налшык щокӀуэкӀ

Нэхъышхъэу кыхъэзгъэщыну сыхуейщ хабзэхъумэ ІэнатӀэм и лэжъаӀуэхэм дызэрӀт зэманым ди кӀэрал ӀуэцӀми кӀэрал щӀыбми кӀалэнышхуэхэр ехуӀлэныгӀэхэр яӀу зэрӀщӀагъэзӀцӀэр. Сэ сыхуейщ абыхэм ящыщ дэтхэнэри и унагъуэ кыхыхъэжыну, фӀыуэ кӀэзылӀагъуэхэм я деж кӀекӀуэлӀэжыну. Абыхэм ягъэ-лӀагъуэ лыгъэм кыпӀекӀуэну я нэхъышхъэр кыдӀекӀуэтӀей щӀэблэм уафэ къашхъуэ, мамыр зэрӀщӀыщытынуриц», - жиӀащ Чайкэ Юрий.

Генерал-полковник Бачурин Сергей кызэхуэсахэм захуигъэ-зӀащ:

- Дыщыпсэу кӀэралыгъуэм лыгъэ яхэлъу зи кӀулыкӀум пэрыт зауэлӀхэм я щӀапхъэ куэд кыпхуэхъынуш, зэпӀцӀуэвзныгъэм здыхэтым ягъэлӀэ-гъуауэ. Хабзэхъумэ ІэнатӀэм и лэжъаӀуэхэр псэемыблӀэу пэрытщ кӀэрал кӀулыкӀум. Нобэ ахэр щӀобэн ди кӀуэшхэр зэрыс щыналъэм фашизмэмрэ нацизмэмрэ шыгъэкӀуэдыным. УФ-м и Президент Путин Владимир ди пашхъэ кӀалэн пыхыкӀа кӀригъэуащ - Украинэм и националистхэр дгъӀекӀуэдыну, зауэм зэрызыхуагъэхъэзыра Іэцэхэмрэ техникэмрэ зэтет-

кӀутэнэ. Дэ нобэ абы иужь дитщ, Хэку зауэшхуэм зи хэку зыхъумэжа ди адэжъхэм кытхуагъэна щӀапхъэр ди гъуэгъ-гъэлагъуэу. Ди жагъуэ зэрыхъуши, екӀуэкӀ Іуэхум хэку-адэхэри щыӀэщ. Абыхэм ящыщ дэтхэнэ зыми ди щхъэр худогъэщхъ, я адэ-анэхэм дахуогъуауэ. - Нобэрей махуэм мыхъэнэшхуэ иӀэщ КӀэбэрдей-БалькӀэ-

зэхуэсахэм я гукъыдэжым кӀегъэлагъуэ ди кӀэралым и унафэцӀи Путин Владимир иригъэ-жъа Іуэхур зэрызахуагъэр, ар псоми зэрыдагыгъыр. Зэпеуэр КӀэбэрдей-БалькӀэрым зэрыщекӀуэкӀыр дэркӀэ пщӀэщ. Хабзэхъумэ ІэнатӀэхэм и лэжъаӀуэхэм фӀыщӀэ яхуэсщӀыну сыхуейщ кӀэралым кӀригъэза дзыхъыр лыгъэ яхэлъу зэрагъэзӀцӀэм папщӀэ. ЗауэлӀ хэӀуэдгэхэр дэ зэи тшыгъупцӀэнукътым, икӀи абыхэм ягъэлӀэгъуа щӀапхъэр кыдӀекӀуэ-тӀей щӀэблэм гъуазэ зэрахуэхъу-нум шэч хэлъкӀым, - жиӀащ КӀэБР-м и Іэтащхъэ КӀуэкӀуэ Казбек.

Налшык щекӀуэкӀа зэпеуэр кыззэгъэпӀэщӀахэм фӀыщӀэ хуащӀу, Урысейм иригъэкӀуэкӀ дэ Іуэхум хэт щӀалэхэм я лыгъэм зэрыригъушхуэр кыхагъэщӀу кӀэпсэлъащ Бачурин Сергей, Зубов Игорь, Гаджиев Абдулхаким сымэ, нэгъуэщӀхэри.

Кызэхуэсахэр дакыкӀэкӀэ яхуэщыгъуащ хабзэхъумэ ІэнатӀэхэм я лэжъаӀуэху хэӀуэдгэхэм. Абы иужь утыкур хуит хуащӀащ спортсменхэм.

ШЫПШ Даянэ.

Кытхыхъэжахэри адыгэщ, зыхуэзэфӀэмыкӀахэри адыгэу кӀонэж

Илъэси 10 ипэ СХР-м зауэ кызэрыщыхъейрэ, адыгэ зэрыс республикыным кӀэкӀуэжа щыӀэхэщ. КӀэбэрдей-БалькӀэрым и кӀуаежхэми кыдӀэтысхъэжри, лӀахэм щыщыӀэ псэукӀэм хэсхыжыащ, абы емысэу нэгъуэщӀ кӀэралхэм Іэпхъуэжаи щыӀэхэщ. Дэ мызэ-мытӀэу дыщыӀащ Дунейпсо Адыгэ Хасэм унэ къахуишхуэу Кременчуг-Константиновкэ, Благовещенкэ, Урыху, Аргудан, Ерокъуэ, Жэмтхъэлэ, нэгъуэщӀ жылэхэм дэтӀысхъэжа унагъуэхэм я деж. Хъэрыпхэм яхэсу еса цыхуэхэр гурэ-псэкӀэ адыгэу кытхыӀэкӀащ икӀи адыгэ гъащӀэм тежъжыным гугъу дехъауэ пхужыӀэнукукым. Ахэр зыхуей-зыхуэгъащӀэ кызэзгъэпӀэщынымыкӀэ цыхуэ щхъэхуэхэри ядэ-ІэпыкӀуащ, зыхэтӀысхъахэрати, гъунэгъу гумашӀэу кытхыӀэкӀри, куэдкӀэ сэбӀп къахуэхъуащ. Иджы абыхэм былымхэр, джэдкӀазэхэр ягъашхэ, хадэ ящӀэ, гъавэ ягъэкӀ, ІэнатӀэ пэрытщ. Сабийхэр хъарзынэу гъэсапӀэхэм, еджапӀэхэм щӀэзэгъащ, бзэхэр зрагъэщӀащ, ныбжъэгъуэхэр яӀэ хъуащ.

КӀЭКӀУЭЖАР мащӀаэми, махуэ хэха яӀэщ. А махуэр Адыгэ Республикэм кӀэрал унафэцӀэ шагъэлапӀэ 1998 гъэ лъандэрэ. КӀэбэрдей-БалькӀэрым кӀапщӀтэмэ, КӀэбэрдей Адыгэ Хасэм и жэрдэмкӀэ, 2010 гъэ лъандэрэ егъэлапӀэ, апхуэдэщ КӀэрэшей-Шэрджэсри. НобэкӀэ кӀапщӀтэу щытмэ, Търкум, Сирием, Иорданием, Израилым, Европэм хыхъэ кӀэралхэм кыкӀыжауэ КӀэбэрдей-БалькӀэрым - цыхуэ 3000-м нэблагъэ, Адыгэ Республикэм цыхуэ 2000 щопсэу, КӀэрэшей-Шэрджэсри щыпсэуны кӀэкӀуэжа щыӀэхэщ.

КуэдкӀым, бжыгъэхэм уеплӀэмэ. ГуцӀыхъэщ хамэ хэку куэдрэ узэрӀщымы-адыгэфынур. Сыт щхъэкӀэ жыпӀэмэ, нэхъапэм кӀалэшхуэхэм епха вилайетхэм адыгэ кӀуаеж цыкӀлӀхэр шаухуауэ, зэлӀпкӀэгъуэхэм фӀэкӀа дэмысу щытамэ, иджы еджэн, лэжэн щхъэкӀэ цыхуэхэр кӀалэхэм Іэпхъуэрэ кыдӀэнэжаӀакъым. Ауэ си ныбжъэгъуэхэм, цыхуэгъэхэм жаӀуэ зэрызэхэсхэмкӀэ, а кӀуаежхэм дэ-кӀахэм я щӀэблэм унэхэр къащэхужурэ ягъэуэ, е псэупӀэ нэхъ ин иращӀыхъри, гъэмахуэхэм кӀуэжурэ абы щопсэу, зыщагъэпсэху. А хыбарыр цызэхэсхэм сигу кӀэкӀащ: кӀуаежэм зыгъэзэжыну зыфӀэфӀым хэкум кыгъэзэжыну дапщэ-щӀу пӀэрэ иӀуэ кытхыхъэнуэр? Търку адэжъ лӀапсэр кӀэзыщэхужыр Кавказым, адэшхуэм и хэкум, кыхуейӀэну пӀэрэ? Я лӀым хэмьжэбзыкӀауэ хэтӀыж пӀэрэ адыгэлъыр?! ХэтӀу си фӀэщ щӀыну сыхуейщ, зэман дэӀкын хуей кӀудейуэ аращ. Хэхэс лыжъ гурэм жиӀуэ зэхэсхэщ адыгэ дунейр илъэс бжыгъэ куэдкӀэ зэры-зэтэщэхэр, ар зэфӀуэвэжыны апхуэдиз пӀалъэ зэрихынур. Абы кыкӀыр упӀэпӀэн, угугъэн хуейуэ аращ.

ГъащӀэм зэманым зыдихъуэжурэ маӀуэ. А Търку дьдэр кӀапщӀтэмэ, куэд щӀакъым абы лӀэпкӀыу исыр търкуу ялгытэу зэрыщытрэ. Абы търкухэмрэ курдхэмрэ зэпӀцӀигъуауэ, лӀыи ягъэжаш, ауэ Търкум и унафэщӀхэр ира-гъэкӀуэкӀ лӀэпкӀэ политикэм хэлпӀэжри, курдхэми, адыгэхэми, нэгъуэщӀ лӀэпкӀэхэми я анэдэлъхубзэр яджыныну хуит унафэ къащӀтэн хуей хъуащ. Иджы абы и телевиденэми нэгъуэщӀыбзэкӀэ укыщыпсалъэ, нэтынхэр кы-щыпт мэхъу. Университетхэм нэгъуэщӀ лӀэпкӀэхэм я бзэхэр шрагъэдж, абы щыщӀ адыгэбзэри.

Нобэ Търкум хуит щыхъуа а Іуэхуэхэм щхъэкӀэ, блэӀа лӀэщыгъуэм и 80 гъэхэм цыхуэ ягъэтысу щытащ. Зы лӀэхъэнэ търку аскэрхэр (полицӀэм, дзэм и лэжъаӀуэхэр) хабзэр кызэпсызудхэм я деж кӀуэрэ дашу, я унэхэм щӀӀэпхэр щӀахуэ щытащ. Курдхэм я закъуэтэкъым лей кызытэхъэр, атӀэ адыгэхэри хъэ-заб куэд хагъэтащ. Мис абы шыгъуэ адыгэ унагъуэхэм я адэжъхэм я щӀыну, хэкум и фэеплъу яхъумэу шыта хъэпшып лӀапӀэ куэд щӀагъэкӀэбзыкӀащ - дыщэ, дыжыны бгырыпххэр, къамэхэр, сэшхуэхэр, уанэхэр, нэгъуэщӀхэри. Хъэпшыпхэм я Іуэху зомыхуи, лӀэпкӀэ пашэу щыт лӀэпкӀыӀл нэхэр хъэпсым ирадзэрт, я лӀэпкӀэ Іуэху зэрызэрахуэм щхъэкӀэ, апхуэдэ хыбархэр яӀэщ дэ фӀыуэ тӀыху Къушхъэ Догъэн, Хъуажъ Фахъри, Нэгъуей Яшар, Едыдж Мэмэт, Едыдж Нихъаи сымэ, нэгъуэщӀхэми. Ауэ ахэр екӀуэкӀа политикэм зыкӀи нэхъ гуащӀэмашӀэ ищӀакъым, я лӀэпкӀым, я хэкум, я бзэм, я адыгагъэм хуэпӀэж кӀэнэжауэ мӀэлсэу, хэкур я унэ етӀуанэу.

Нобэ екӀуэкӀ гъащӀэр нэгъуэщӀащ, дэнэ щыпсэу адыгэми зыми кыпиубыдыр-кыым нэхъ мыхъуми и бзэр зригъэщӀэну, абы и унагъуэм щрипсэлӀэну, щӀэблэм яурильхъэну. ДыщӀоухуэпс а зэхэщӀыкӀыр мыкӀуэду нобэрей хэхэс щӀэблэм къадекӀуэкӀыну икӀи адэжъ Хэкум ди лӀэпкӀэгъуэхэр кӀэзышэж гъуэгур нэхъ тынш хъуну.

КӀЭБАРТ Мирэ.

КӀЭБР-м и Іэтащхъэ КӀуэ-кӀуэ Казбек Адыгэ Респуб-ликэр илъэси 100 зэрыри-кӀуамкӀэ абы и Іэтащхъэ КъумпӀыл Мурат ехъуэ-хъуащ.

«АДЫГЭ Республикэм нобэ и илъэси 100 ныбжыыр егъэлапӀэ. 1922 гъэм ба-дзэуэгъуэм и 22-м РСФСР-м хэтӀу щыналъэм кӀэралы-гъуэ зэрыщызэфӀуауам абы и тхыдэри, щыпсэу лӀэпкӀэ-хэри гъуэгунэ махуэ три-гъуэуауэ щытащ.

ГъащӀэм и дэтхэнэ лӀэ-ныкӀуэми ехуӀлэныгъэш-хуэхэр щызригъэгъуэтӀащ Адыгэ Республикэм блэӀа илъэси 100-м. Щыналъэм щыпсэуэхэм я зэхуаку дэлъ зэкъуэтыныгъэм, ахэр жэ-уаплыныгъэкӀэ лэжыгъэм зэрыбгъэдэтым, езыхэри зэ-рызэрыӀыгъым и фыгъэкӀэ, Адыгэ Республикэр щыналъэ хъуэпсэгуэ хъуащ. Гъу-нэ зимылэ Урысейшхуэм ар налкӀутым ещхуэ кыхылы-

Мы махуэхэм

Бадзэуэгъуэм и 30, щӀэбӀт

◆Зэныбжъэгъуэгъэм и дунейпсо махуэщ

◆Муслъымэн махуэгъэл-сымкӀэ ИлъэсыщӀэр кӀо-хъэ

◆1916 гъэм кӀалъхуащ япэ рангым и капитан, Хэку зауэ-шхуэм хахуэу хэтӀа, дзэ-тен-джыз щӀэныгъэхэмкӀэ кан-дидат Вэрокуэ Гъуэр.

Дунейм и шытыкӀэнур

«pogoda.yandex.ru» сайтым зэритымкӀэ, Налшык уэфӀу щыщытынуш. Хуабэр ма-хуэм градус 27 - 28-рэ, жэ-щым градус 19 - 20 щыхъу-нуш.

Бадзэуэгъуэм и 31, тхъэмахуэ

◆УФ-м и Дзэ-Тенджыз фло-тым и махуэщ

◆1955 гъэм кӀалъхуащ фи-лологие щӀэныгъэхэмкӀэ док-тор, профессор, ЩӀДАА-м и член-корреспондэ Чым Ра-шад.

◆1964 гъэм кӀалъхуащ эконо-микэ щӀэныгъэхэмкӀэ док-

Ди кӀуэш республикэр илъэси 100 ирокъу

дыкӀ. Щыналъэм хэщӀ имы-Іуэу щӀахъумэ адэжъхэм кы-хуагъэна хъугъуэфӀыгуэ-хэр, нэхъыжъхэм къащӀэна хабзэжъхэмрэ щэнхабзэмрэ нэхъри зрагъэубгъу, - ды-кыщоджэ КӀуэкӀуэ Казбек и хъуэхъум. - Адыгэ Рес-публикэм дяпэӀи кыкӀуэт

имыщӀэу зиужынуш, ди Хэкум и кӀэкӀуэнуш хэлъхъэ-ныгъэшхуэ хуищӀу. Гурэ псэ-кӀэ сохуэхуэ республикэм и Іэтащхъэ КъумпӀыл Мурат КӀэралбий и кӀуэми ди кӀуэш республикэм щыщ унагъуэ кӀэси насып яӀэну, ефӀаӀуэу, зауэщӀу псэуну».

тор, АКЪУ-м и профессор Бидэнокъуэ Мурат.

◆1965 гъэм кӀалъхуащ эконо-микэ щӀэныгъэхэмкӀэ док-тор ЖэрыкӀуэ Оксанэ.

Дунейм и шытыкӀэнур

«pogoda.yandex.ru» сайтым зэритымкӀэ, Налшык пшэр тежъэ-текӀыу щыщытынуш. Хуабэр махуэм градус 27 - 28-рэ, жэщым градус 20 - 21-рэ щыхъунош.

Шыщхъуэуэм и 1, блыщхъэ

◆Зи хэку кӀэзыгъэзэжа адыгэхэм я махуэщ

◆1958 гъэм «Іуащхъэмахуэ» журналым и япэ номерыр дунейм кытэхъащ.

◆1967 гъэм Бахъсэнрэ Тэрч-рэ кӀалэ хъуащ.

◆1892 гъэм кӀалъхуащ КъБАССР-м мэхъумэш ІэнатӀэм зыщегъэужыныным хэлъ-хъэныгъэшхуэ хуэзыщӀа, Социалист Лэжыгъэм и Лы-хуэжъ Бырс Анзор.

◆1930 гъэм кӀалъхуащ тха-кӀуэ Къушхъэ СулътӀан.

◆1938 гъэм кӀалъхуащ зэ-дзэӀаӀуэ, критик, АР-м щэнхабзэмкӀэ щыхъэ зилэ и лэжъаӀуэ ЛъапцӀэрыщэ Хъалид.

◆1943 гъэм кӀалъхуащ юри-дическэ щӀэныгъэхэмкӀэ доктор, профессор, ЩӀДАА-мрэ ЭкологиемкӀэ, цыхуэм и шынагъуэншагъэмрэ шы-уэпсымкӀэ дунейпсо акаде-миемрэ я академик, УФ-м щыхъэ зилэ и юрист Шапсыгэ (КӀэкӀыхъу) Дамир.

◆1953 гъэм кӀалъхуащ Хэ-кум кӀэзыгъэзэжахэр жы-лагуэуэм хзэгъэжынымыкӀэ щадӀэпыкӀуэ унэу Мейкъуа-пэ дэтым и унафэщӀ Бэрэдж Убых (Нихъэт).

Дунейм и шытыкӀэнур «pogoda.yandex.ru» сайтым зэритымкӀэ, Налшык уэфӀу щыщытынуш. Хуабэр ма-хуэм градус 26 - 27-рэ, жэ-щым градус 19 - 20 щыхъу-нуш.

Зыгъэхъэзырар ЖЪЭКӀЭМЫХЪУ Маринэщ.

ЛӀэпкӀэ Іушыгъэ:

УздэмыкӀуэжынуш ушыщымыуэ.

Фыдогъэблагъэ!

Урысей Федерациэм футболымкӀэ и етӀуанэ дивизион ЕтӀуанэ джэгугъуэ

«Спартак-Налшык» - «Ротор» (Волгоград) Налшык. «Спартак» стадион. Бадзэуэгъуэм и 30. Сыхъэт 17-м

Адыгэ лъэпкъыр зы хъужы-ным хуэклэуэ гъуэгуу дызыте-хьам иджыри куэд хэдгъэщлэ-къым, жыжьи дыкълэуэакъым. Ауэ мы луэхур ежьэным и щлэд-заплэ дьдэм шытахэм ящыщ Жэмыфэ Гъазий Кушыку и къуэр. Адыгэ Республикэм и Президентым и лыкълэуэ ар 1997 - 1998 гъэхэм Югославием мы-зэ-мытлэуэ кълэуэащ. Урысей Фе-дерацэм нэгъуэщлэ къэрал луэху-хэмкэ и министерствэм и лэ-жъаклуэ гупым хэту куэдрэ ди лъэпкъэгъухэм яхьхьащ, абы-хэм къагъэзэжыным и Гыхьэ хил-хьащ. Гъазий ящыщ Хэкум къэзыгъэзэжхэм я фондыр къызыгъэзэжхэм. Ар тьдо-гъэпсэлъых мы луэху дахэр Адыгейм къыщэжъа зэрыхуам.

Къэзгъэзэжыным и Луэхур къызэрэжъар

- 1970 гъэхэм, иджыри сысту-денту, хэхэс адыгэхэм ящыщ зым итха псымо къысщлэщыт. Абы къызджыклар нобэр къыздэсым си щхьэм илщ: «Си пкъыр мыбы щыцлэ щхьэккэ, си псэр здэщылэр Кавказырщ. Сыту гугъууи пкъым-рэ уи псэмрэ къызыгъэзэжхэм джэ». А псалъэхэр а зэманым зыгъахэр иджи и ныбжьыр илщэ 81-м иту: Налшык щопсэу: тха-клуэ, зэдзэккэлэуэ лэжэ, жылагъуэ лэжъаклуэ Къумукъу Мамдухэ 1992 гъэм и хэкужым къыгъэзэ-жэщ иккэ а псалъэхэм щыхьэт те-хьуэу илщэ 30 хьуауэ адэжэ лъа-хэм исщ и лъэпкъымрэ хэкумрэ хуэлажъэу.

гъэхэм Косовэ къытшыжу Адыгэ Республикэм ди къуэшхэр къы-зэрытшэжам. Зауэ къыщыхьэя щынальнэм абы щыгъуэ къытшы-жат цыыхуи 174-рэ (унагъуэ 38-рэ). Ар щытхуээфлэкар УФ-м и Пра-вительствэм Адыгейм адыгэхэр Косовэ къришыжыну хуитуунафэ щхьэхуэ къызырэдигъэкларт. Абы я фыгъэ хэлщ Къэбэрдей-Балъкъэрымрэ Къэрэшей-Шэр-джэсымрэ я президенту а илщэ-хэм лэжъахэм. Абыхэм къы-дагыбат АР-м и Президентым и жэрдэмыр.

къуэшхэм я псэуклэр зтеублэ-нымккэ дэлэпыкълэуэ хьун щлэ-дзащ Адыгейм ихьэрчэтыщлэхэ-ми. Абыхэм унэхэр яхуэрт, псэуалъапхьэккэ къызырагъэпэ-щырт, Къэбэрдей-Балъкъэрым щыщ Ирыгу М. къуажэм мэ-джыт дищыхьат.

лым езыхэм я ахьшэккэ унэ къа-щэхуащ, зы унагъуэм и унэцлэ-джэгъухэм лъапсэ къыхуащэ-хуащ.

А луэхум и мыхьэнэр нэсу псэккэ зыхэщыщлэ, абы щыгъуэм АР-м и Президенту щыта Джарым Ас-лэн шыщхьэурум и 1-р Къэзы-гъэзэжхэм я махуэу республи-кэм щыгъуэуащ, махуэшхуэ щы-ккэ илэу, зыгъэпсэхуэу махуэу. Иужьккэ Дунейпсо Адыгэ Хасэм къыхилхьауэ, иджи адыгэ зэ-рыс щынальнэ псоми цагъэлъа-плэ.

Махуэхьэблэ къыдэтисхьэжэ ди лъэпкъэгъухэм я хьыбар зэхэ-зыха хэхэс адыгэхэр къызыгъэ-зэжхэм. Германием къыккэ лыкълэуэ гупым ахьшэшхуэ халхьащ абы щыгъуэм Къэзыгъэзэжхэм ядэ-лэпыкълэуэ фондэм. И жып къриха ахьшэккэ абы хуэуащ Стлэщ Ихьсан. Щлэщылкэ щы-н ирагъэжъа нэужэ, илщэси дэмы-ккыпэу япэ унагъуэхэм унэщы-хьэж тхьэлэуэхэр ящын щлэ-дзащ, абы къыккэлъыкълэуащ ад-рейхэри.

Сирием къыккыжахэр къызыры-кълэуэ илщэщылэ дэклэщ. Абы лъандэрэ урысей гражданствэ зилэхэри яхэтщ, унагъуэ хьуахэри щыцлэщ, Урысейм и цыыху сабий цыкълэхэри къахьхуащ. Абыхэм я лэжьыгъэр, лэнатлэр, щлэныгъэр ягъэкълэуэащ, зи къару илщы-гъуэ псори иджи хэкум хуолажэ я щхьэ хьэрчэт хуащлэжу.

Къэкълэуэжэхэм я лъэлуккэ, зан-щлэуэ ди лъэпкъэгъухэр зыхуей-зыхуэфлэхэмккэ къызырагъэпэщу хуежъащ. Мейкълэуэ километри 4 нэхэ пэмыжыжъэу гектары 150-рэ хухахри, жылэ щхьэхуэ яхууащ иккэ абы флэщыну цлэр къыхахын папщлэ ирагъэкълэуэащ зэпеуэм хэтэ, къэзыгъэзэжэ щлэ-лэ, журналист Цей Искандер къ-гупсысар къыхахаш - Ма-хуэхьэблэ.

Къапщтэмэ, Косовэ къыккыжа адыгэхэр гугъехьыншэу хэсыхьы-жэщ хэкужым щекълэуэ щлэ-щлэуэ. Къэкълэуэащ щлэщлэуэ гъэ-гъуэуэащ къашар хэкурыс пща-зэхэрщ. Абы къыккыжа щлэщлэуэ зы хьэл ядэслэгуащ: ахэр фа-дэ ефэркъым, щхьэгъуэсэ къы-щыхахэм джэ хуабыжу йогупсыс, зэбгъэдэклэуэныр къыщтэр-къым, ар иклагъуэ ялщытэ. Уна-гъуэхэм адыгэбзэккэ зэрыщып-сэлъэным иужэ итщ, диным тетщ, хабзэр зэрахьэ. Ахэра-гъэнщ Югославием щыхьыкълэуэ-дэжынымккэ сэлэп къахуэхуэари.

Афэлсыпэ 2021 гъэм ири-хьэллэу хамэ къэрал къыккыжа цыыхуи 150-рэ щопсэу. Республи-кэм и курыт школхэм сабий 30 щоджэ, гъэсаплэхэм цыкълэуэ 7 маклуэ.

А зэманым зауэм кърихужъа ди къуэшхэм Адыгейм цыыхуу, лъэпкъыу исыр зэрыпэжъам къе-гъэлъагъуэ мыбы зегурылуэрэ зэдэлэужу лъэпкъ зэмыллэужьы-гъуэхэр, дин зэмыхьэ зезыхьэхэр зэрыщызэдэпсэр. АР-м и мыза-къуэу, гъунэгъу хэгъэгъухэри Уры-сей Федерацери хуабжы сэлэ-пышхуэ хьуащ абы щыгъуэ. Къэ-зыгъэзэжэхэр хэкум зэрысрэ зы илщэщ шрикълэуэ, дэтхэнэми пас-порт иратащ, федеральнэ цент-рым къэрал мылкъум къыхэкълэуэ сом мелуани 9,6-рэ къиутыл-пэщ цлэуэ псэуплэхэр зыхуей хуэ-гъэзэным трагъэкълэуэдэну.

Нобэ къапщтэмэ, Махуэхьэблэ къэзыгъэзэжэ унагъуэ 63-рэ щоп-сэу. Унэ зэгъэпэщлэуэ 61-рэ дэтщ, 33-рэ яхуэу, газ, псы элек-тракълэуэр ешэллэщ, сабий джэ-гуплэ, фелдшер-акушер луэху-щлэуэ, футбол губгъуэ илэщ.

Ущымыгъуфылкынккэ лэмал илэ-къым, къэзыгъэзэжэхэр гъащлэуэ хэзэгъэжэ кудей мыхьуу, езыхэм я уней луэхуэр, хьэрчэт луэху мащлэхэмрэ курьтхэмрэ къызырэзлэуахым, цыыхуэхэм луэхуэхьэбзэ зэмыллэужьыгъуэ-хэр яхуэцлэным теухуауэ. Уеб-лэмэ Адыгейм щыцлэ псэуклэр, экономикэр езыгъэфлэуэ хьэ-рычэт луэхуэр зейхэм яхэтщ хамэ къэралхэм къыккыжа ди къуэш-хэри. Республикэм щолажэ абыхэм ящыщ дохутыр лэзэхэ-ри.

Къэзыгъэзэжэхэм еклурэ-ещхэ псэуккэ зэтраублэным хэллэфыл-хьащ «Лукойл» щыдагъэ компа-нием и тхьэмэдэ Алиперовыр, абы ахьшэ хухири, жылэщлэмрэ къедза къутыркхэмрэ газ ира-шэллауэ щытащ. Зи цлэр къэзакъ-хэм я мызакъуэу адыгэхэми ялщытэ, Краснодар крайм и гу-бернатор Кондратенкэ Николай къэзыгъэзэжэхэм яхуиха ахь-шэм нэхэр нэхэ лъэплэт абы щыгъуэ жила псалъэхэр: «Фэ фы-щлэгузэвэни фыщлэуэкъытэни шы-лэкъым, хамэщлэ фыкытхьахьым, къыздэвгъэзэжэр фи хэкуш, дэ, Кубаным и цыыхуэр, сыт щыгъуэ дывдэлэпыкълэуэу».

Къэзыгъэзэжэхэм ящыщ нэ-хьыбэу зыдэс жылэщ Тохьутэмы-кълэуэи районым щыцлэ Банэхэс Сиуажэри. Абы нэхьыбэу дэсыр Сирием къыккыжахэр, зауэр къэхьэя нэужэ, 2012 гъэм къэзы-гъэзэжэхэрщ.

Ди лъэпкъэгъу хэхэсхэмрэ адэжэ щынальнэмрэ я зэпы-щлэныгъэр бидэ зыщлэхэм ящыщ цэнхэбзэ лъэмыжыр. Адыгейм и литературэм, щэнхэб-зэм, гуаэдджэм я лэжъаклуэхэм ди зэпыщлэныгъэхэр нэхэри ирагъэфлэуэ. Апхуэдэу ди лъэп-къэгъуэхэр щыпсэу къэралхэм щлэщ-щлэуэуэ маклуэ «Налмэс» лъэпкъ къафэмккэ къэрал акаде-мическэ ансамблыр, лъэпкъ къа-фэмрэ уэрэдхэмккэ «Ислъэмей» къэрал ансамблыр, Цей Ибрэ-хьым и цлэр зезыхьэ Адыгэ лъэпкъ театрыр. Хабзэ тхуэ-хьуауэ, илщэситлэ къэс зэ Мей-кълэуэ щыдогъэкълэуэ Адыгэ цэнхэбзэм и дунейпсо фестива-лыр. Абы я зэфлэклэ цагъэлъэ-гъуэну къоклуэ хамэ къэралхэм щыщ адыгэ щлэуэгуалэ зэчи-флэхэр.

Дызэрыщыгъуам тету, ди

Адыгагъэмрэ адыгэ хабзэмрэ луэхуфлэ куэд зэфлэгуэклэ. СХЪР-м къыккыжахэр къуажэдэсхэм яшэ-ри, я унэ щлэгуэттысхьат илщэ-сипщлэ ипэ. Хэт и унагъуэ хи-гъэттысхьат, хэт щлэуэ ищлэ унэр хуит яхуищлэат.

Адыгейм, КъБР-м, КъШР-м я цыыхуэб тхаклуэ, СССР-м, РСФСР-м я къэрал саугъэтхэм я лауреат, Урысейм Лэжьыгъэмккэ и Лы-хьужэ Мэшбашлэ Исхьэкэ щлэ-щлэуэуэ яхьхэ ди лъэпкъэгъу-хэм. Иужьрей илщэсхэм ар ирагъэблэгъащ Тыркум (зыб-жанэрэ), Иорданиям, Израилым. Абы къегъэлъагъуэ хэхэс адыгэ-хэм адыгэ литературэр зэрафлэ-гъэщлэгуэныр, къызырыщлэуэ-щлэуэуэ, Иорданиям, Израилым. Абы къегъэлъагъуэ хэхэс адыгэ-хэм адыгэ литературэр зэрафлэ-гъэщлэгуэныр, къызырыщлэуэ-щлэуэуэ, Иорданиям, Израилым.

Банэхэс дэс ди лъэпкъэгъухэм унэ зытращыхьыным щыцлэуэ 41-рэ иратащ, абыхэм ящыщ 22-м лъапсэ иращыхьыри лэпхуэжъауэ, унагъуэхэр щопсэу. Унагъуип-

Адыгейм, КъБР-м, КъШР-м я цыыхуэб тхаклуэ, СССР-м, РСФСР-м я къэрал саугъэтхэм я лауреат, Урысейм Лэжьыгъэмккэ и Лы-хьужэ Мэшбашлэ Исхьэкэ щлэ-щлэуэуэ яхьхэ ди лъэпкъэгъу-хэм. Иужьрей илщэсхэм ар ирагъэблэгъащ Тыркум (зыб-жанэрэ), Иорданиям, Израилым. Абы къегъэлъагъуэ хэхэс адыгэ-хэм адыгэ литературэр зэрафлэ-гъэщлэгуэныр, къызырыщлэуэ-щлэуэуэ, Иорданиям, Израилым. Абы къегъэлъагъуэ хэхэс адыгэ-хэм адыгэ литературэр зэрафлэ-гъэщлэгуэныр, къызырыщлэуэ-щлэуэуэ, Иорданиям, Израилым.

хьумэным, зегъэужьыным хэлъ-хьэныгъэ ин хуэщлэ хэкум къэзы-гъэзэжэ Джэтауэ Ибрэхьым. Иужьрей илщэситхум флэклэ къыумыщтэми, абы Адыгейм, Къэбэрдей-Балъкъэрым, Къэрэ-шей-Шэрджэсым щыщ адыгэ сурэтыщлэхэм я гъэлэгуэныгъэ Тыркум зыбжанэрэ къыщызэри-гъэпэщлэ, езы Тыркум щыщ сурэтыщлэхэри Хэкужым къри-гъэблэгъащ. Луэху куэдккэ лъэпкъ гъащлэуэ хуэуащ нэхэ пасэу къэкълэуэжэхэм ящыщ Едыдж Мэмэти. Абы бзэр щызырагъащлэ центр къызылуэхри, сабий бали-ги къришаллэуэрэ цыыху мини 10-м нэс щеджэщ а школым. Апхуэдэуи Мэмэт къызырэгъэпэ-щлэщ республикэм ис щлэгуэуэ-лэ зэчиифлэхэм ядэлэпыкълэуэ щхьэккэ «Гуфэс» фондыр. Абы нэмыщлэ зи цлэ къылуагъуэ рес-публикэм исыр, хамэ къэралхэм щыпсэухэр куэд мэхъу. Гуащлэ-флэуэ адэжэ хэку щолажэ, щоп-сэу Бэрэздж Убых, Мэшхуэфлэ Нэждэт, Едыдж Батрай, Инэмы-кълэуэ Мулид, Стлэщ Яхья, нэ-гуэуэщлэхэр. Мыбыхэм ящыщ дэт-хэнэми тхыгъэ щхьэхуэ тебухуэну яхуэуащлэщ, ялэжьыр апхуэди-ккэ куэдщы.

2018 гъэм Мейкълэуэ луэху гу-кынэж щекълэуэащ. Абы къы-щызылуахаш Тыжь Илкъбай и хьэщлэщ. Къэзыгъэзэжэхэм япэ еклэуэллэуэ яхуэхуэну унэм зи цлэр флэащар хэкур зи псэм хэлъу фылуэ зылгъэуэа, мыбы къэ-кълэуэ гъуэгуэм куэдрэ тета, къэлэпхуэжыну хунэмыса Иль-кълэуэ. Ар гууэу хэклэуэауэ щы-тащ 2013 гъэм. Абы и гурылхэр и ныбжьэгъухэм гъащлэуэ щыщ ящыжаш. Иджи Тыжьым и цлэр зезыхьэ хьэщлэуэ хэкум къы-ттысхьэжыну мурад зыщлэ уна-гъуэхэм я еклэуэллэуэ, еты-сэхыплэщ.

2019 гъэм Адыгэ Республикэр хагъэхьащ хамэ къэралхэм щыпсэу ди хэкуэгуэхэр я лъахэм къэлэпхуэжынымккэ зэраделэ-пыкълэуэ къэрал программэр зи щынальнэм шагъэзэщлэну хэ-гъэгъухэм. Илщэсит лъандэрэ а программэмккэ АР-м къэлэпхуэ-жаш унагъуэ 30 (псори зэхэту цыыху 90 мэхъу). Урысейм и Пра-вительствэм и Унафэклэ, а про-грамммэм 2026 гъэ пщлэуэ къару щлэуэ хэгъэгъухэм Адыгейри ящыщ.

Апхуэдэу луэхур зэрызэпыуэвэм къалэн нэхьыбэ къытщэщлэ ди пщэрылхэр еклурэ ещхуэ дгъэ-зэщлэуэ. Хамэ къэралхэм щып-сэу ди лъэпкъэгъухэм ящлэуэ ху-ейщ нобэ Урысейм и луэхур зылуэтыр, иджырей Урысей Феде-рацэм и социальнэ-экономикэ, цэнхэбзэ, лъэпкъ политикэр зы-хуэдэр. Абыккэ сэлэп хьун хуейщ хьыбарегъащлэ лэнатлэхэр.

Иджыпсту Урысей хамэ къэ-ралхэм щыпсэу ди хэкуэгуэхэм зэрахуэщытэм, ди лъэпкъэгъухэм къагъэзэжынымккэ къызыри-гъэпэщ лэмалхэм мыхьэнэшхуэ ялэщ. Къышынэмыщлауэ, хэхэ-хэмрэ хэкурысхэмрэ я тхьыдэм, лъэпкъ луэхуэхэм нэхэ дихьэх зэ-рыхьуам, адыгэхэм я лъэпкъ зэ-хэщлэуэ къызырыушам гугъэ-уагъэщлэ Урысей уардэм адыгэ лъэпкъыр щызырыуыдыжыну.

Зыгъэхьэзырар
НЭЦІПЫДЖЭ Замирэщ.

